

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Temetési szertartásaink.

Temetési szertartásunk sok ferde kinövései ellen gyakran hallunk panaszt magán körben és hivatalos gyűlésekben, de javítását csak egynek sem kísérlettük meg mind e mai napig; holott e kinövések egy részben egyházunk liturgikus elveivel ellenkeznek, mint a zenés és fáklyás temetés; egy részben magoknak a gyászoló feleknek is valódi lelki kínzására szolgálnak s minden jó ízlést nélkülöznek, hideg téli időben a temetéseknél megjelenők egészségét is veszélyeztetik, ilyenek a két sőt három lelkész tényleges szolgálata mellett végbenemő temetések. Valóban úgy áll a dolog, hogy a magyar ref. egyház temetési szertartásainál egyfelől a sokat emlegetett puritán egyszerűséget, másfelől az ízlés legegyszerűbb követelményeit, sok tekintetben az okszerűséget hiába keressük.

Én már nem egyszer feltettem magamban, hogy temetési szertartásaink árnyoldalait feltárom, s azoknak a vallásosság, jó ízlés, okszerűség és egészség szempontjából megszüntetését hangsúlyoztatom. a temetést érintő több fontos kérdéssel együtt, de jó szándékomat halasztgatni kellett, melynek valószínűsítésével azonban mind e napig nem hagytam fel. Minthogy a mi temetéseinknél épen egyik legjobban visszatetsző veszedelmes és káros, hogy ne mondjam embertelen szokás, a gyenge gyermekeknek a kántor mellé éneklésre kirendeltetése, addig is, míg jelzett szándékom szerint a mi temetési szertartásainkat átható bírálat alá venném s reformeszméimet — a mennyiben ilyenekkel én is dicsekedhetném — előadnám a közvetlenül alább következő cikket, mint szándékba vett tárgyamhoz hatalmas, mert a concret valóság kétségbevonhatlanságával meggyőző eme nyilatkozatot ezennel közlöm. Érdeemes lesz e cikk felett komolyan gondolkodni, mert az iskolás gyermekek közül a járvány betegségek különben is nagy százalékot rabolnak el, sok szüle édes reményeit semmisítik meg; ne növeljük hát még téves és káros intézke-

déseinkkel is az áldozatok számát, s a temetők fejfáit! — Ezt kívánja tőlünk a nemzeti érdek s mindenek felett az emberszeretet is.

Szerkesztő.

Egy apa panasza s esdő szózata, szenvedő gyermeke beteg-ágya mellől.

Tudva van, hogy hitfelekezetünknel, a népiskola 4-ik osztályának növendékei — tehát 9, 10 éves gyermekek — temetkezések alkalmával, mint éneklők használatnak mindenütt, a hol e célra felsőbb tanulók nem használhatók.

Nincs ugyan — tudtommal — egyházi törvény vagy statutum, mely ezt kötelezőleg rendelné, avagy parancsolná, de azért évtizedek, talán századok óta fennáll e gyakorlat, mint — szerintem — igen veszedelmes intézmény.

Magok az énekvezértanítók, hozták be e gyakorlatot, hogy legyenek mellettök, a kik temetkezés alkalmával az éneklésben segítsenek.

Megfoghatatlan előttem, hogy ezért s csakis ezért megerősítette, hogy ne mondjam, mintegy szentesítette az egyház e gyakorlatot — elnézése által.

Én már rég fel akartam szólalni e gyakorlaton alapuló veszedelmes intézmény ellen, de féltem, hogy darázs-fészekbe nyulok felszólalásom által. Eddig ugyan csakis mint lelkész, a mások gyermekeit védelmezhettem volna s csak mint emberbarát támadhattam volna meg ama végzetszerű intézményt, de most már mint *apa* emelhetem fel s fel is emelem az ellen szavamat és pedig temetés alkalmával meghűlt s most tüdőgyulladásban szenvedő kis fiam beteg ágya mellől.

Vajha megértenék azok, kiknek hatalma van egy tollvonással eltörölni ama veszedelmes intézményt. vajha, mondom, megértenék a fiáért kesergő apa panaszát s esdő szózatát!

Azért használják tehát az énekvezértanítók a népiskola 4-ik osztályának növendékeit temetkezé-

sek alkalmával, hogy azok segítsenek nekik az éneklésben.

A tanító van az iskoláért, illetőleg annak növendékeiért és nem ezek ő érette. Nincs tehát — szerintem — joga a tanítónak arra, hogy olyan munkában használja segédekül tanítványait, a melyet ezek a magok rontása s veszedelme nélkül nem teljesíthetnek!

Valóban a legnagyobb keserűség tölti be minden nemesen érző emberbarát szívét, midőn látja, hogy télen, 16—18 fok hidegben dideregve mennek az énekvezértanító előtt azok a szegény gyermekek, kiket rossz csizma, legtöbbször csak rövid gatyaszár s ócska rongyos bekecs véd a kemény hideg ellen. Még a legerősebb s legedzettebb férfi is bundája alatt tartja ilyenkor kezét s ime ezek a felsőruha nélküli gyermekek, 5, 6 óranegyeden át, csupasz kezökben tartják az énekes könyvet! még az erős s edzett férfiak is felsőruhájokba huzódva védik tüdőjüket az életölő hideg lég rohamos betódulása ellen, s ime e szegény gyermekek utcahosszat nyitott szájjal — mert énekelniök kell — mennek a temetőig s a legnagyobb könnyelműséggel vannak kitéve a tüdőt életveszélyesen megátadható levegő romboló hatásának!

De ha csak ennyiből állana e gyenge gyermekek kinzása, hogy az utcán, fel s alá menve, énekelnek, türethetők mondanám helyzetüket. Hanem tovább is megy az embertelen kinzás. A temetés vagy háznál vagy templomban történik, és ha a halott prédikációs és búcsúztatás: legalább $\frac{3}{4}$ óráig a templomban, vagy — a mi még rosszabb — a halottas ház udvarán *ülnek* e gyermekek. Isten csodája, hogy rakásra nem betegszenek s mind el nem hullanak e gyenge gyermekek!

Hanem — mondják talán ez intézmény védelmezői — hiszen nincs mindig tél s mi kifogásom van az ellen, hogy a gyermekek *nyáron* temetni járnak? Én a nyári rekkenő hőséget csak úgy veszélyesnek tartom a temetésre járó gyermekekre nézve, mint a zord telet. A nyár égető heve is veszélyezteti az egészséget s ha télen megdermedve, nyáron meg összesülve-főve érkeznek haza temetésről a gyermekek. Szerintem tehát, ama végzetes intézmény — a gyermekek temetésre járása — minden időre végkép eltörendő!

De hát hol is vette akár a tanító, akár az egyház azt a jogot, hogy a szülék, egyház és haza reményeit, a fiaikat, ily életveszélyes cselekvénnyel gyötörjék s a biztos halálnak kitegyék?

Nem jog és nem kötelességteljesítés ez, hanem vétkes visszaélés!

Ne hivatkozzék e vétkes visszaélés mentegetésére — velem szemben — senki ama természeti jogra: *volenti non fit injuria!* Mert igaz ugyan, hogy a szülők mintegy magok akarják, vagy legalább nem ellenzik azt, miszerint gyermekeik temetni járjanak: de vérző szívvel túriuk őket ezt, mint gyakorlaton épült s így egészen megszokott intézményt, és bizonyára sokszor kitör a panasz ezért a szerető szülék ajkain; mikor megdermedve, vagy összesülve-főve érkeznek haza temetésről kedves fiaik miért nem mennek tehát panaszra s miért nem akadályozzák meg erőhatalommal is, hogy gyermekeik így ne kizsákoljanak? Azért, mert úgy vannak meggyőződve, hogy az iskolás gyermekekkel a tanító és egyház mindenben tetszés szerint rendelkezhetik.

Vajha ne élne vissza sem a tanító, sem az egyház e tetszés szerinti rendelkezéssel! Visszaél mindaddig, míg az iskolás gyermekek temetni járnak!

De szóljunk ez intézmény helytelenségéhez más oldalról is!

Ha iskolás gyermekek nem segítenek énekelni a tanítóknak: ki fog segíteni? vagy talán arra kárhoztatom őket, hogy egyedül énekeljenek?

Igenis! ha senki nem segít, ha senki nem akar segíteni énekelni a tanítónak: énekeljen egy maga.

Lám a római katolikus énekvezér egy maga énekel, és mennyivel meghatóbb az ő magánéneke, mint a mi temető gyermekeink erőltetett, mindig a levegőt hasogató, mert magasan járó éneklése, mely éneklésnek nem is igen nevezhető, mert tisztességes sivalkodásnál nem egyéb az.

A római katolikus énekvezér azonban csak azért énekel egymaga, mert a gyülekezet nem segítheti az éneklésben. Azt, a mit ő énekel, nem tudja énekelni a gyülekezet.

De így van-e ez nálunk? Nincs így! Minálunk a gyülekezet mindig segíthet a tanítónak, s ha szokásba jön, szívesen is énekel a tanítóval együtt, mert a mi gyülekezetünk tudja a halotti éneket is. És csak a rövidlátó roszakarat vagy a hideg közömbösség állíthatja azt, hogy nem szebb, nem lélek-és szívemelőbb egy felnöttekből álló gyülekezet mély hangú éneklése, mint az iskolás gyermekek levegőhasogató s fülsértő sivalkodása. Az a gyülekezet, mely halottvirasztáskor, egész éjen át, nemcsak szívesen, de szívből is énekel, miért ne énekelne, miért ne énekelhetne kint az udvaron is a

halott felett, vagy az utcán, mikor vizsik a halottat?

Nem énekelhet s nem is énekel azért, mert nincs a ki elrendelje, vagy legalább nem volt eddig a ki elrendelte volna, hogy iskolás gyermekeket nem szabad temetések alkalmával éneklésre használni.

De hát ki rendelje, ki rendelheti ezt el?

A superintendentia. Igenis! egyedül az egyházkerületi közgyűlés törölheti el és pedig, ha akarja, egyetlen tollvonással, ama veszedelmes intézményt, melynek gyakorlatában az iskolás gyermekek temetni járnak.

Ha az egyes egyházak, vagyis ezek presbyteriumai hozzák azt a végzést, hogy iskolás gyermekek nem járhatnak többé temetni: nem lesz az végrehajtható, részint némely énekvezérek szűkkeblű önzése, részint a már meglevőt elvetni nem tudó, szokáshoz ragaszkodók egyoldalú közömbössége miatt.

Hanem, ha van autonomia alulról felfelé: van, kell lenni felülről lefelé is. S minden ügyben, mely a gyermekek temetésre járásához hasonló, ne az alsó, hanem a legfelsőbb forum hozzon végérvényes határozatot! A superintendentiának egy szavába kerül csak, és nem járnak többé temetni népiskolai gyenge gyermekeink!

És én meg vagyok győződve a felől, hogy a „Protestáns Hetilap“ szerkesztője, ki még a tanítóképezde növendékeire nézve is — úgy tanulási, mint közegészségi szempontból — veszélyesnek tartja, tehát nem helyesli a temetésre való járást, lesz szives a legközelebb tartandó egyházkerületi gyűlésen indítványozni, hogy hozassék oly statutum, mely az egész egyházkerületben betiltja a népiskola gyenge növendékeinek temetések alkalmávali használhatóságát.

Ha egy ily statutum hozatalához ma hozzájárul az egyházkerületi közgyűlés: *egy hónap múlva* már nem lesz egyházkerületünkben oly egyház, mely megengedje, hogy az énekvezért iskolás gyenge gyermekek segítsék temetések alkalmával.

Erősen hiszem azt is, hogy e tekintetben minden egyházkerület kész örömmel fogja követni egyházkerületünk nemes példáját. Vajha ugy lenne!

Ágya, jan. 27. 1880.

Nagy Sándor.

A magyarországi ref. egyház egyetemes konventjéből intézett feliratok.

III.

A fegyenczek vallásos oktatása és lelki gondozása tárgyában.

(Vége.)

A karczagi törvényszék börtönében 1876-ig részesültek az illető fegyenczek lelki gondozásban, de miután az

illető lelkésztől meg lett vonva a csekély tiszteletdíj, azóta a lelkészi gondozás nem gyakoroltatik.

Nagy-Váradon a fegyencz hitsorsosok száma mintegy 150-re fölmegy, és ez idő szerint semmi vallásos oktatásban nem részesítetnek.

M.-Szigeten mindkét evang. hitfelekezethez tartozó fegyenczek körül a lelkészi teendőket a helybeli lelkész teljesíti a megyeháznál levő imateremben. — S a lelkész ezen teendőkért az állami kir. főügyészi hivatal megalakulásáig a megyei pénztárból egy évre 100 frttal jutalmaztatott, azon időtől kezdve 44 frtra szállott az alá; a folyó évben pedig még az is alább lesz szállítva az ismeretes rendeletnél fogva. A többi más felekezet lelkészei nagyobb tiszteletdíjban részesülnek.

A nagyszöllősi főbörtönben létező minden fegyencznek felekezeti különbség nélkül lelki gondozása régebben a helybeli ref. lelkész által gyakoroltatott, ki minden hónapban egyszer egy vasárnap vallásos erkölcsi oktatásban részesítette a magyar nyelvet értő fegyenczeket. E szolgálatért az állam részéről 50 frt tiszteletdíj adatott. Ez a gyakorlat néhány évvel ezelőtt a kir. ügyészség által oda módosított, hogy a fegyenczek a helyett elemi oktatásban részesíttessenek s ezt most egy tanító eszközli; hetenkint 1 vagy 1½ óráig tanítja őket olvasni írni és számolni 50 frt évi díjért. A minnek azonban kevés haszna és sikere lehet, mert a fegyenczek egynémelyike hamarabb kitölti fogása idejét, mint csak olvasni is megtanult volna, a mennyiben ezen főbörtönben csakis rövidebb időre elítélt fegyenczek helyeztetnek el. Így állván a dolog, jelenleg ezen foglyok minden vallásos oktatás nélkül vannak.

Szatmáron a kir. törvényszék épületében levő fegyenczek vallásos oktatását a németi lelkész teljesíti évenként 40 frt tiszteletdíj mellett.

Nagy-Károlyban levő fegyenczek lelki gondozását az illető lelkész több éven keresztül minden díjazás nélkül teljesíti; néhány évvel ezelőtt 50 frt rendeltetett részére, legközelebb azonban azon szerény összeg is 30 frtra szállított le.

Nyiregyházán a fegyenczek részesülnek vallásos oktatásban s ezért a lelkész tiszteletdíja évenként 50 frt volt, de legközelebb az 1/3-dal alább szállított.

Nagy-Kállóban, Kisvárdán és Nyir-Bátorban a fegyenczek vallásos oktatásban nem részesülnek.

Debreczenben a 3 nagy ünnepet megelőző vasárnap istenitisztelet tartatik, a midőn az urvacsora is kiszolgáltatik részükre; az illető lelkész tiszteletdíja évi 80 frt.

V. Az erdélyi ref. egyházkerület területén:

Sepsi Szt.-Györgyön a fegyenczek sátoros ünnepeken részükre tartott istenitiszteletalkalmával urvacsorában részesülnek; vasárnapokon a börtönhelyiségében hitoktatást vesznek stb. Ezen szolgálatokért évenként 10—15 frt szokott utalványoztatni.

Fogarason a fegyenczek urvacsorában részesítetnek, a lelkész a betegeket meglátogatja, a temetést eszközli. E szolgálatokért díj 21 év óta kétszer adatott 1874-ben 16 frt és 1875-ben 12 frt.

Nagy-Szebenben lelki gondozásban csak ottan-ottan részesülnek a fegyenczek. Díj mi sem adatik.

Kézdivásárhelyen. A fegyenczek körül előjöhethető min-

den lelkészi teendők végeztetnek, a melyekért 1871-ig semmi díj sem adatott; 1871—1873-ig 50 frt; 1874-ben 36 frt 1875-ben 34 frt; 1876-ban 30 frt; 1877-től pedig csak 15 frt.

Déván a fegyenczek régebben évenként 4-szer részesültek istenítiszteletben s ezért 60 frt díj adatott; jelenben csak 3-szor keresi fel őket a lelkész, de semmi díjazásban nem részesül.

Nagy-Enyeden a kerületi börtön fegyenczeinek havonként 2-szer külön istenítisztelet tartatik, a betegeknek urvacsora adatik, a halottak eltemetnek. E szolgálatokért adott az állam évenként 50—60 frtot. Jelen évben azonban kijelentette, hogy a szolgálatokért a lelkészek ezentul díjazásban nem fognak részesítettetni.

Kolozsvárott a fegyenczek a szükséges lelkészi gondozásban részesítettnek. E szolgálatokért 1873—74-re 184 frt 40 kr; 1875-re 68 frt 40 kr; 1876-ra ugyanannyi; 1877-re 65 frt 40 kr; 1878-ra 34 frt 28 kr. adatott az államügyész által.

Deésen a fegyenczek minden vasárnap istenítiszteletben részesülnek saját kápolnájukban; a betegek meglátogatnak a halottak eltemetnek s e szolgálatokért egyszer adatott 40 frt.

Nagyméltóságú miniszter ur!

Ime előterjesztettük a fegyenczek vallásos gondozásának állapotát ref. egyházkerületeinkben, mely előterjesztés nyilván igazolja, hogy mily közönbösen, sőt mostohán van ezen társadalmi tekintetben is annyira fontos ügy felkarolva. Csak két hely van: Vác és Munkács, a hol határozott gondoskodás látszik az állam részéről; de még az ott működő lelképásztorok sincsenek annyira méltatva, hogy terhes szolgálatukért legalább az állami nyugdíj élvezetére számíthatnának; míg a mellettök működő tanítók, örparrancsnok, örfelügyelő, sőt a közörök is mind nyugdíjképesek s a lelkész a kin alapszik pedig a fegyintézet, mint erkölcsi javító intézet, az ki van abból zárva.

Nagyon zavarólag hat az is az illető lelkészekre, hogy megállapított díjazásuk az ő megkérdésök nélkül önkényesen alább szállítatik, holott a tiszteletdíj, mint rendes fizetés tekintetvén, a mely a dolog természetéből szerint két oldalú szerződésen alapszik, az egyik félnek, bárha az államkormány is az, egyoldalú intézkedése folytán meg nem változtatható, a mint pedig fájdalom, épen ez év folyamában juu. 2-án 5513. sz. a. a kir. főügyész azt gyakorolta, azon értesítését küldvén szét a kir. ügyészekhez, hogy a lelkészeknek és tanítóknak tiszteletdíjuk 1879. év 5. első hónapjáról a régebbi arány szerint fog kiosztatni, de már a 7. hónapról az illető összegnek csak $\frac{2}{3}$ -da fog kiutalványoztatni. Az ilyféle intézkedések által sok kellemetlenség idéztetik elő, mert a mi ref. lelképásztoraink a nélkül is nagyon szerényen vannak díjazva, azokra nézve biztos fizetésökből néhány forintnak elvonása is jelentékeny anyagi veszteségnek mondható; s mennyire lohasztja a buzgóságot és kitartást, midőn szomorúan tapasztalják, hogy lelkiismeretes munkájok oly kicsinybe vétetik s az azért adott tiszteletdíj oly csekély, hogy elfogadása szinte megalázó. S miként várjunk önfeláldozó készséget, valódi lelképásztori buzgóságot e téren, midőn a lelki gondozásnak még anyagi terhe is sok helyt reájuk nehezül, a mennyiben a már meghatározott s nem ritkán díjlevelükbe is befoglalt szolgálati díj részökre ki nem szolgáltatván, vagy lejjebb szállítván, az a nélkül is csekély rendes lelképásztori fizetésökből kell

utazási költségeiket, vagy a magok mellé épen az ilyféle szolgálati teher megkönnyítése céljából felvett segédlelkészek díjazását is fedezni.

Nagyméltóságú miniszter ur! az igazságszolgáltatás, melynek szálai keresztül hálózák a társadalmi szervezet egész idegrendszerét, mindig biztos mérfokmutatója valamely nép vagy állam műveltségi állapotának; és miután, hála az idők s a felvilágosodás szellemének: a büntettesben is *embert* látunk, tehát a büntettest nemcsak büntetni, de javítani is kell s ez a főfeladat; épen azért a fegyenczek vallásos gondozása mulaszthatlan kötelessége az államnak, lényegesen hozzá tartozik az a helyes igazságszolgáltatáshoz. A betegeknek van igazán szükségök az orvosra s nem a társadalom betegjei-e azok, kikben a rossz erkölcsök körülményei észleltetvén — nehogy a rajtuk kiütött ragály tovább terjedjen — az állam veszi őket gondozás alá?

Ezen gondozásnak erkölcsjavítónak kell lenni.

Tisztelettel kérjük azért nagyméltóságodat, hogy a fegyenczek vallásos gondozásának ügyét méltassa figyelmére, s annak rendszeres kezelhetése szempontjából tétessenek meg országszerte akivánt és szükséges intézkedések. És miután minden fegyháznál önálló lelkészi állomásokat rendezni és tartani fenn az államnak sok költségébe és nagy kiadásába kerülne, kiegészítő eszközök gyanánt vétessenek fel a helybeli vagy a közel fekvő egyházak lelképásztorai, de azok tiszteletdíja oly mérvben állapíttassék meg, hogy az mind igazságosnak mind méltányosnak mondathatván, a hűséges lelki gondozási szolgálatot tőlök megvárni és követelni lehessen.

Mély tisztelettel maradtunk

Debreczen, 1879. szept. 13.

a magyarországi ref. egyház
egyetemes konventje.

Annak nevében:
Idősb báró Vay Miklós,
konventi elnök.
Tóth Sámuel,
jegyző.

Az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság véleménye, illetőleg tervezete a népiskolákban szükséges tankönyvek előállítására nézve.*)

(Folytatás.)

A négy alsó osztály vallástani tanyaga kiváló mértékben bibliai történet, ennek tanításához egy vezérkönyvet óhajtunk szerkesztetni, még pedig olyat, mely a vallástani tanításra való előkészítésen kezdve a négy alsó osztály vallástani tanítás egész tananyagának mindenik részére módszeres utasításokat ad. A vezérkönyv tekintettel legyen mind a három tantervre, s különösen a 2-ik osztálynál az egymástól sokszor nagyon is távol eső történetek összekötésére.

Az V. osztály számára mind a három tantervben a rendszeres hit- és erkölcsstan tanítása, biblia olvasás- és magyarázat- vagy értelmezéssel van tananyagul kitzúve; különbség a három tanterv között az, hogy míg az első tanterv bibliaismertetést kíván, a 2-ik és 3-ik megelégszik a Bibliát alkotó könyvek címneinek versben való megtanításával. A hit- és erkölcsstan tanításához nemcsak kézi, hanem vezérkönyvet is óhajtunk

*) Lásd f. évi 3. számot.

előállíttatni. E tantárgy ugyanis egyik legnehezebb, de egyzersmind legfontosabb tantárgy, mihez még ama másik körülmény is járul, hogy a Biblia olvasása, magyarázata, értelmezése- vagy épen ismertetésére vonatkozó utasítások egyáltalában nem kézi, hanem vezérkönyvbe valók; mert maga p. o. a bibliaismertetés eltéveszti célját, ha kézi-könyvből leendő betanulás tárgyává tétetik.

Ugy a kézi-, mint a vezérkönyv előállításánál, bár maga a tanterv legalább szóserint véve rendszeres hittant, és rendszeres erkölctant különböztet meg, a vallástan hittanra és erkölctanra, mint különálló tantárgyakra fel ne osztassék; mert a hit és erkölcsi igazságok oly benső összefüggésben vannak, hogy ezek különválasztott tanítása népiskolákban nem ajánlható. Épen ezt az elvet látjuk a bibliában, hol nincs külön hittan és nincs külön erkölctan elválasztva, sőt symbolikus könyveinkben is úgy a heidelbergi kátében, mint a helvetica confessioiban sincs keresztülvive. Csak igen tág értelemben illik ugyanis a heidelbergi káté 3 részére ama felosztás, hogy a két első rész hittant, a 3-ik rész erkölctant tárgyal, ép így a helvetica confessio egyes cikkei sem tekinthetők tiszta hittani, vagy még inkább nem erkölctani részeknek. A vezérkönyvben a bibliaismertetésre, olvastatásra és magyarázásra nemcsak utasításokat, hanem gyakorlati tanítási példákat is szükségeseznek látunk.

A VI. osztály tananyagára az egyháztörténelemre vonatkozólag vezérkönyv nem, hanem csak kézikönyv kívántatik. A tárgy bővebb ismeretére egyháztörténeti műveket lehet ajánlatba hozni a tanítóknak; a tanítás mikéntjére nézve pedig a VI. osztályban nemcsak a tárgy könnyebb kezelhetése jöhet tekintetbe, hanem az is, hogy a történet, legyen bár annak anyaga egyházi vagy világi, tanítás szempontjából nagy különbséget nem tesz. A kézikönyvet egyes korszakokat feltüntető s lehetőleg életrajzokba foglalt képekben óhajtjuk készíttetni különös tekintettel a magyar prot. egyház történetére.

A confirmatoria való kivételes esetben külön előkészítésre új kézikönyv előállítása nem szükséges, a jelenleg használatban lévő Szoboszlai-Révész-féle könyvecske mindaddig megtartható, míg más alkalmasabb nem készül.

1. Készíttessék tehát a III., IV. osztály számára vallástani kézikönyv 5 nyomott ív terjedelemmel.

2. Készíttessék az V. osztály számára keresztyén vallástani kézikönyv, mely a magyar ref. egyház hit- és erkölctanát foglalja magában 5—6 nyomott ív terjedelemmel s ehhez vezérkönyv.

3. Készíttessék egyháztörténeti kézikönyv 5—6 nyomott ív terjedelemmel.

4. Készíttessék vallástanítási vezérkönyv, mely a négy alsó osztály tananyagát módszeresen feldolgozza, melyben a bibliaismertetésre, olvastatásra és magyarázásra nemcsak utasítás, hanem gyakorlati tanítási példa is foglaltassék; terjedelme 10—12 nyomott ív legyen.

II. Magyar nyelvtanítás.

A magyar nyelvtanításnak az a célja, hogy a gyermekek értelmesen, helyesen és szabatosan tudjanak beszélni írni és népszerű irodalmi művek megértésére képesíttessenek, e czikk elérése végett a tanterv a népiskolai magyar nyelvtanítást:

1. beszéd- s értelemgyakorlatok; 2. írás, olvasás; 3. nyelvtan és 4. fogalmazásra osztja. Ezen sorrendet követve lássuk:

1. a beszéd- és értelemgyakorlatokra vonatkozó alapelveket.

A beszéd- és értelemgyakorlatok nem különálló tantárgy hanem minden tudomány alapeleme; tananyaga ezért igen változatos. E gyakorlatok célja a gyermek érzékei fontosságának öntudatra hozása, élesítése, tervszerű munkásságra ébresztés mellett az értelem fejlesztése, az anyanyelv képzése s gazdagítása, beszédben gyakorlás, szivemesítés. Beszéd- s értelemgyakorlat körébe tartoznak: a tanító növendékeit iskolai rend és fegyelemre szoktatja, a még iskolába lépés előtt tapasztalás után nyert, de a gyermek elmében rendezetlen állapotban lévő szemléleteket, képzeteket öntudatra hozza, megvilágosítja és rendezi az észrevevő, illetőleg ismerő tehetséget egyes tárgyak szemléltetése által u. m. azok alakja, nagysága, részei, haszna, mennyisége, helye és rendeltetése stb. felől való beszélgetés közben, a hallérzékkel beszélgetés mellett és éneklésre előkészítés által erősíti, gyakorolja; a már megismert tárgyakat összehasonlítottatja és az összehasonlításból fogalmakat és itéleteket alkottat és így fejleszti az értelmet. Ily módon a növendék gondolkodását felkölti s a felköltött gondolkodásnak helyes irányt ad; a növendéket a nyert képzeteknek szavakban és gondolatoknak egész mondatokban hű kifejezésére, visszaadására szoktatja és abban gyakorolja, ezekkel egyidejűleg vallásos és hazafiai érzelmeket ébreszt, táplál és erősít. A beszéd- s értelemgyakorlatok előkészíttetnek a tulajdonképeni tanulásra, megismertetik a gyermeket teste főbb részeivel; előfogalmakat közölnek vele mennyiség, minőség, hely, idő stb. tekintetében ekkép alapot vetnek élettan, számtan, földrajz, természetrajz, természettan stb. tanítása számára sőt magának a vallástanak csiréit is magukban foglalják. Valamint a hangoztatási és írási előgyakorlatokat is ezek folyamán végezzük el.

Ezen alapelvek figyelembe vételével készíttessék egy vezérkönyv a beszéd- és értelemgyakorlatok tanítására. A tananyag beosztásánál a tantervhez alkalmazkodást ajánljuk. Egyes csoportokban lévő tárgyak módszeres megbeszélésére mintapéldák kívántatnak; 10 nyomott ív legyen.

2. A tantervnek az írás- és olvasástanításra vonatkozó utasítása szerint a népiskola első osztályában az írás és olvasás tanítása együttesen történik. Az írás megelőzi az olvasást, de úgy, hogy minden betű s majd minden szó leírását azonnal követi azoknak olvasása. Az első évben oda képesítendő a tanuló, hogy birjon elegendő ügyességgel bármely szónak s pár szóból álló mondatnak hallás után leírására, teljes készséggel olvassa a saját és tanítója írását; ismerje a nyomtatott írásjegyeket (kis és nagy betűket) s gépiesen olvasson.

A tanterv ezen utasítása szerint készíttessék a népiskolák első osztálya számára A. B. C. és elemi olvasókönyv, melyben az írott és nyomott betűk párhuzamosan tárgyalandók. A betűk természetes csoportosítása mellett a mennyire lehet, az értelmes szókra, mihelyt a feldolgozott anyag engedi, az érdekes erkölcsi tartalmu olvasási gyakorlatokra, nagy figyelem fordítandó. Fokozatosan a maguk helyén lehetőleg rövid mondatokból álló elbeszélések tétethetnek

bele. Figyelem fordítandó arra is, hogy ezen A. B. C.-é mellett a fali olvasóablák s kártyabetük fölöslegessé válnak. A könyv végen pedig, mely az első osztálynak egyszerűs mind olvasó könyve is, tartalmilag szép, erkölcsöt s ízlést nemesítő olvasmányok álljanak. A könyv terjedelme 5—6 nyomott ív legyen.

Az A. B. C. és elemi olvasókönyvhöz vezérkönyv is szükséges, mely az irvaolvasás-tanítás módszerét tüzetesen tárgyalja s a tanítót a kitűzött cél felé biztosan vezesse. — Terjedelme 4—5 nyomott ív legyen.

(Folyt. köv.)

Felhívás az egyetemes presbyterianus szövetség második gyűlése tárgyában.

Reformált egyházunk a presbyteri egyházigazgatási elveket követő egyházak szövetségébe az 1877. évben Edingburgban tartott nagy gyűlés alkalmával belépén; a múlt év szept. 10—13 napjain Debreczenben tartott egyetemes konvent elhatározta, hogy a 2-ik presbyteri nagy gyűlésen is — mely a folyó évi szept. 23-tól okt. 3-ig Philadelphiában fog megtartatni s a melyre ref. egyházunk *Dr. Schaff Fülöp* new-yorki hittanár mint a presbyterianus szövetség európai küldötte által, a ki Budapesten személyesen megjelent meg is hivatott — a magyarországi ref. egyház képviselve legyen.

Egész bizalommal felhivatna k azért egyházunk azon buzgó és hivatott tagjai, kik e nagy horderejű s messze kiható szövetség eszméje és magasztos tárgya iránt érdeklődéssel és ügyszeretettel viseltetnek, hogy egyházunk képviselőtének nemes tisztére vállalkozni, s e szándékukról és elhatározásukról legkésőbb folyó évi május hó végéig konventi elnök nagyméltóságú id. báró Vay Miklós ur ő kegyelmességét (Golop u. p. Tállya) értesíteni sziveskedjenek.

A gyűlés tanácskozásainak ügyrende a mi egyházunkat is közelebről érdeklő nagy fontosságú tárgyakat foglal magában; mint az európai szárazföld egyházainak, ezek között épen a magyar prot. egyháznak ismertetése, a hitvallások egyeztetésének fontos kérdésében az első nagy gyűlésből kinevezett bizottságnak jelentése s ebben a magyar ref. hitvallásoknak leírása; ezekre nézve ugyan épen hazánkfia Balogh Ferencz debreczeni főiskolai hittanár fogja meg bízattal folytatán elküldeni az ismertetést és módosításokat; továbbá azon bizottság előterjesztése mely javaslatot ad azon módokról, mikép lehessen segíteni az európai continens szegény egyházait. — Nélkülözhetlenül szükséges tehát, hogy legyenek e gyűlésen érzelmeinknek élő szóval tolmácsolói, hazai egyházi állapotainknak szószólói és hiv ismertetői.

Ohajtotta volna az elnökség egyik képviselőül épen Balogh Ferencz tanár urat megnyerni, mint a ki az első nagy gyűlésen is Edingburgban oly méltólag képviselte egyházunkat, de ő hivatalos és másnemű teendői miatt erre most nem vállalkozhatott; más egyének ajánlkozására van tehát mulhatlan szükség. Tegyük meg ezt, kik arra képesek és hajlandók; egyházunk tekintélye, érdekei, a kölcsönös szeretet és vonzalom követelik azt meg. Halljuk meg a hozzánk intézett testvéri szót; ragadjuk meg a szeretet által felénk nyújtott jobbot.

Egy képviselőnknek a tengeri útra Havre vagy Liverpooltól New-Yorkig s onnan Philadelphiáig és majd vissza

az úti jegy amerikai testvéreink buzgóságából fog megküldetni; a többi költségeket, valamint a másik vagy több képviselő útazási kiadásait a ref. egyház egyeteme fogja fedezni.

Debreczen, 1880. febr. 4.

Tóth Sámuel,
konventi jegyző.

Egy protestáns középiskola külső kormányzása.

Azon élénk tanügyi mozgalom közepette, mely felekezeti középiskoláink körül megindult s melynek a „Protestáns Hetilap”-ban megjelent czikkek is némi lökést adtak: idő- és kötelességszerű dolognak tartjuk a minket oly közletről érdeklő m.-szigeti ref. lyceum ügyében elmondani némelyeket, mintegy bevezetésekül több oly fontos tudni- és tenivalóknak, melyeknél fogva mérlegelni lehet, hogy a jelzett lyceum mily szerepre van és lesz hivatva ama küzdelemben, melytől nemzetünk műveltsége és ebből származó fontossága s hivatásának betöltése, az idő követelményeinek megfelelő haladási képessége feltételeztetik. Ha visszatekintünk e végvidéki iskola multjára, azt látjuk, hogy a messzeidő folyamában is nem dicstelenül állotta meg helyét, s hogy a magyar nemzeti cultura előbbrevitele tekintetéből mily fontosnak tünt fel, bizonyosága azon körülmény is, hogy erdélyi nagyjaink, fejedelmi sarjak, mindig kiváló figyelemben és támogatásban részesíték azt. Hogy az újabb időben is mily fontos hivatást töltött be s mily sikerrel szolgálta a nemzeti ügyet, s a reformátusoknak mily erőt s tekintélyt kölcsönöz számszerű kisebbségük mellett az óriás nagyterjedelmű Máramaros megye nem magyar ajkú nemzetiségei között, mindenki tudja, ki valaha e megyében széttekintett s ki vidékünk kulturális viszonyaival csak valamennyire is ismerős.

Azonban szomoruan kell bevallanunk, hogy az ily dicő multú s a magyar cultura és szellem számára nagy hódításokkal dicsekvő intézet ügyei a hozzánk legközelebb eső időben nem tüntetnek fel haladást, sőt nem egy méltó panasza adnak okot. Az intéző hatóságok kebelében elég erősek a pártok a küzdelemre, de a mely főleg a státus quo fentartása mellett nyilatkozik, hanem az intézet szép multjához illő haladást hiába keressük, s erre nézve a panaszok esetei mindinkább sűrűbben és sűrűbben jelentkeznek; nagy baj az, hogy az intézet ügyét kívülről intézők nem méltányolják kellőleg a tanárok helyzetét, kik egy intézet felvirágoztatására a legelső rendű tényezők; nagy baj az, hogy azok, kik az ősök örökségébe léptek, szerzeményül tekintik azt, mi egyszerűen rájuk szállt s az öröklött tért nem akarják művelni. A tanárok tiszta lelkiismerettel, odaadó munkássággal szolgálják a nemzeti szent ügyet, a különböző nemzetiségű elemek oktatása által s a reájok bízott magasztos ügy nymbuszát megőrizni szent kötelességüknek ismerik, de a jelen helyzettel megelégedve nem lehetnek sem maguk sem a féltett intézet érdekében s a túlfeszített húr utóljára elpattan, a tanárok különben szívós kötelességérzete, hivatalos buzgósága még a jobb jövő reményében sem bír dacolni az előre haladó kor mindig növekvő követelményeivel. A tanügynek előhaladottsága, az állam és felekezetek közt a közoktatás terén kifejlett, különben üdvös verseny is hovatovább veszélyes lehet a jelen zilált állapotban, gazdátlan, uratlan helyzetben; azért az

iskolák belső életére vonatkozólag, legalább az iránypontokban szervezeti összefüggésre van szükség. De a verseny mellett félelmesen emelkednek fel ellenséges hangok is felsőbb tanintézeteink ellen. E hangok legalább ejtsék gondolóba azokat, kik régi jogokban bizva, mozdulni nem akarnak, vagy a haladás és fejlődés törvényeit nem ismerik, azoknak nem hódolnak; vagy ha talán ismerik, de önérdekeiket szolgálva a közjót a magánügyeknek utána tették, gondolják meg, hogy a nyilvánosság elől soká el nem rejthetnek.

Ezen általánosságok után lássuk már a valódi bajforrásokat, melyek miatt oly közönséges a panasz mindazonkánál, kik a szigeti iskola ügyét szívőkön viselik.

Az első és főbaj, mely minden egyebeknek szülője az, hogy a szigeti iskola kormányhatóságainak működése és jogköre szabatosan meghatározva nincs, sőt a hatóságok kebelében is nem a majoritás, hanem két-három tagból álló hatalmas minoritás az ur élet és halál felett. Ezen minoritás hatalmaskodása annál feltűnőbb, mert a pártfogóság tagjai 100 on felül vannak, a kormánytanács is 12 tagot számlál. Igaz ugyan, hogy fel lehetne tenni azon kérdést, hogy vajjon azokban keresendő-e a baj forrása, kik hatalmaskodásaikkal kezökbe ragadják az ügyek intézését s a többséget meghunyászkodásra kényszerítik, vagy azokban, kik többségük dacára az „uszály“ szerepét viselik? Hiszen az igazat megvallva, épen ott, hol az állapotok zavarosak, hol a bajok halomra nőttek, az ügyek szövevényesek, valódi jótétemény, sőt áldás, ha egy két ügybuzgó és élesesű s kormányra termett férfiú erélyes kézzel lát az ügyek tisztázásához, a bajok gyógyításához. Az önkormányzat szabadságára féltékenyek nehezen tűrik az ily erős kezű kormányzókat, zsarnokságról, elnyomásról panaszkodnak, pedig méltó az ilyeneknek tűrni, mert nyomaikban rend, jólét fakad, a sebek begyógyulnak, a romokon új épület emelkedik. Óh! ha ilyenek volnának a szigeti iskola ama kevés számú hatalmasai! Vajha befolyásukat az intézet ügyeinek jó rendben tartására, anyagi és szellemi ügyeinek felvirágoztatására fordítanák! Akkor kellemetlen lehetne uralkodó szereplésük némelyeknek, de panaszra nem adnának okot s romok nem jelölnék utjaikat. A szigeti iskolának kormánytanácsában azonban mai időben is oly egyének az irányadók, kik vagy direct vagy indirect lekötelezettjei az iskolának, mert vagy ők magok adósok, vagy felhasználtatják magokat — tisztelet a kivételeknek — ily kölcsönök megkötésére, előnyös kamat melletti kiadására a kamatfizetési időnek meghosszabbítására; így történik meg aztán, hogy a kamatrestantia meghaladja ma a tizenkétezer forintot, hogy tőkék vesznek el, első helyi betáblázásról a második helyre engedélyeznek kölcsönöket, mert a kölcsönvevő új kölcsönre szorult, holott tőkéjét minden óvatosan gondolkodó kölcsönző első helyen kívánja biztosítani. Ezen dicstelen gazdálkodásnak aztán az az igen szomorú következménye van, hogy a tanárok szerény fizetésüket egy-két hónapi idő múlva utólagosan, sokszor a havi részletet is részletekben kaphatják; holott még ma is, a veszendőben levő tőkét és kamatokat nem számítva is és dacára a jogakadémia (?) költségeinek, lelkiismeretes szigorú kezelés, minden önkényt kizáró gazdálkodás mellett, a konvent által elfogadott minimalis összegben lehetne megállapítani a helyi

100 frt helyi pótlékkal együtt is csak 750 frtot tevő fizetést. De hát a befolyásos, a döntő tekintélyű férfiak ily csekélységgel, mint a tanárok fizetése, nem gondolnak. A tanárok mostoha gyermekei a prot. statusnak, kik a megélhetés aggodalmi miatt elfásulva, az elhagyottság miatt leverve, egy jobb jövő felviradása után óhajtva epekednek.

Midőn a múlt nyáron néhai gróf Teleki Domokos helyére főgondnokul Tisza Kálmán ur ónméltósága választott meg a pártfogóság által, azt kellett hinni, hogy neki egy erélyes szava elég leendett arra, hogy e végvidéki iskola, a magyar műveltség és nemzetiség végvára dicsteljes multjához méltó helyzetet nyerjen s anyagi ügyei rendeztesse. — Nagy volt ebbeli reményünk s erről még ma sem mondtunk le, de fájdalom, Tisza Kálmán ur államügyekkel annyira túl van halmazva, hogy legjobb akarattal sem szentelhet iskolánk ügyei rendbehozására annyi időt egyhamar, a mennyit a gyökeres javítás és szervezés megkívánna; pedig a nemzet, a vallás, a tudomány nevében és érdekében immár halaszthatatlanul szükséges, hogy a kormányzás eddigi módja megváltoztassék, a kezelés minden gyanutól ment s más alapokon rendeztesse; a nem elég garantiát nyújtó adósoknál a kölcsönzött összegek felmondassanak; a bevett pénzek nyilvános jóhitelű intézeteknél helyeztesse el; azok, kiknek gondatlansága vagy vétkes mulasztása miatt tőkék és kamatok vesztek el, vonassanak felelősségre; a gazdagsági ügyek vezetői felelősség terhe alatt vállaljanak szolgálatot; mondassék ki, hogy a ki az iskolának maga is adós, sem a pártfogósági, sem a kormányzó testületnek tagja nem lehet; a külgazgatóság egyház, iskola, város, megye, tanárok képviselőiből szerveztessék. Mig mindez meg nem történik, csak pusztulunk, romlodozunk. Ennek végét kell szakítani. A superintendentia hallja meg az itt elmondott panaszokat s nézzen be az itteni zürzavaros állapotokba, vegye — ha másként nem lehet — kezébe a szigeti iskola ügyeinek rendezését, számoltassa meg a sáfárokat, a vagyon és pénzkezelésre nézve állapítson meg szigorú szabályokat s ezek megtartása felett őrkdjék. Ne nézze a ft. egyházkerület közönyösen, mint vész és pusztul a szigeti iskola vagyona, az egyház, a magyar nemzet és állam roppant kárára.

Ha magának az intézetnek vezetői üdvös reformok keresztülvitelére nem képesek, kívülről kell a reformot megkezdeni.

A tanári kar pedig, mely annyi küzdelem, erkölcsi vereség mellett is, melyet talán az egyetértés hiánya okozott, s mely miatt a töle méltán megvárható életképességet nem tanusította, a tanári kar, mely sorsával eleget gondolni nem látszott, egyesült erővel igyekezzék gyógyítani a bajokat, s ha jót tenni hivatásának érzi, ne riadjon vissza a kötelesség küzdelmes teljesítésétől; használják fel a tanárok érdekeik előmozdítása végett a társulást is, a jó uton szívesen követjük őket, érdekeiknek, mely az intézet érdekeitől ugys elválaszthatatlan, szívesen leszünk szószólói s ha kell védelmezői is.*)

A szigeti iskola jóakarója.

*) Ezen cikket sok sürgetésre adtuk ki, mert bajos elbinni hogy egy kegyeletes fillérekből fennálló protestáns intézet vagyona körül oly lelkiismeretlen gazdálkodás folyjék. Szerk.

IRODALOM.

Megjelent az *erdélyi ev. ref. anyaegyház névkönyve 1880-ra* Kolozsvárt Stein J. nyomdásznál 8-ad rét. 164 lap. Ára 50 kr. Az ismeretes statisztikai adatok közlését megelőzi a zilahi ref. egyházközség története 56 lapon keresztül; az illető író 5 szakaszra osztja fel a nevezett egyház történetét s ezen első közleményben 1800-ig van ismertetve. Sok nevezetes és érdekes adattal találkozunk. A 18 egyházmegyében és a püspöki vizsgálat alatti egyházakban a lelkek száma 329,108. — Van 543 anya- és 514 leány-egyház. Lelkészi állomás 560, de ebből 52 betöltetlen van. A tényleg tanulók száma 39,041; a tankötelesek nagyon hiányosan vannak kimutatva. A tanítói állomásokról semmi említés nem tétetik. Igaz, hogy a kimutatásban jegyzésképen fölemlítettik „Mínthogy az állami és községi iskolák mind nagyobb tért foglalnak el — a növendékek felekezeti részéről is igen természetesen ezekben tanulván — annak kimutatása, hogy hány tanítói állomás stb. van, fölöslegesnek látszott.“ De nagyon figyelembe veendő hogy egyházunk testéhez az iskolák nélkülözhetetlenül hozzátartozván, mégis ki kell azt mutatni, hogy mely helyeken tartanak fen az egyes egyházak népiskolákat, csak akkor lesz hív és igaz a kimutatás; mert inkább *kényszerűség* által látom azt indokolva, hogy több helyen a felekezeti iskolák megszüntetve vannak mint sem igen természetesen találhatnám. A mi hazai viszonyaink között a protestáns egyház csak addig lesz erős, míg iskolái is közvetlen általa tartatnak fen.

Megjelent az *erdélyi ev. ref. egyházkerület Kolozsvárt 1879. nov. 2—5. napján tartott közgyűlésének jegyzőkönyve*. Szerkesztették Szász Domokos közjegyző és Bodor Antal tükár. Nagy 8-adrét 130 + 30 lap. Az ezen jegyzőkönyvben foglalt 6. számú mellékletből nyerünk aztán az erdélyi egyházkerület felekezeti iskoláiról biztos kimutatást; mely szerint van összesen 416 ref. iskola 422 tanítóval. A ref. jellegű iskolátfentartó egyházközségek népessége 195,278; s a kimutatás azon megjegyzéssel kísértetik, hogy a 422 elemi néptanító csaknem kizárólagosan vegyes népiskolákban összesen 19,394 gyermeket tanít. Más népiskolában, felsőbb tanodában, háznál vagy magán intézetben tanított 2056, törvényes uton mentesítve volt 5392 növendék, kiknek fele sem olvasni, sem írni nem tud; és végül van 4568 iskolaköteles ref. gyermek, kik semminemű oktatásban nem részesültek, nem állván hatalmukban az illető egyházi hatóságoknak őket iskolába járásra kényszeríteni.“

Közölve van a vallásváltoztatásról való kimutatás 1878. évről; e szerint 160-an jöttek át egyházunk kebelébe, elmentek pedig 65-en.

Részletesen ki van mutatva, hogy minden egyházmegyében minő építkezések és adományozások történtek. Az talán mégis feleslegesnek tűnhetik fel, hogy az olynemű adományozások is, mint p. o. a melyek urasztalához szükségelt kenyér és bor adásában, vizsgáló bizottság ellátásában, urasztali teríték stb. ajándékozásában nyilvánultak: pénzürtékben is kitétettek.

Nagyon érdekes és tanulságos az erdélyi nép- és közezpiskolákról s egyetlen felsőbb tanintézetéről nagy gondal és szakértelemmel készített kimutatása a tanügyi előadásnak; ezen előterjesztés mintegy 30 lapnyi terjedelmű.

Továbbá közölve van a tervjavaslat az egyházmegyék új beosztásáról; e szerint jövőre 17 egyházmegye szerveztetnék.

A n.-enyedi tanítóképezde tanterve megállapítottat s a konventi bizottság által készített tanügyi javaslat, mely általánosságban az egyetemes konvent által is elfogadtatott, tárgyalás alá vétetvén, módosításokkal kísértetik.

A tiszáninnyi evang. reformált egyházkerület névkönyve az 1880. évre. 59 lap. 8-adrét. Ára 35 kr. E szerint van a nevezett egyházkerületben 320 anya- és 278 leány-egyház; 336 rendes és 60 segédlelkész. Lélekszám 226,100; iskolába jár fi: 11,091; nő: 10,077; házasság kötött 2428.

A magyarhoni egyetemes evang. gyámintézet jelentése az 1878/9. évről. Miskolcz, 1879. Igen érdekes és tanulságos kimutatás, melyből örömmel közöljük, hogy az 1878/9. évben a Gusztáv Adolf egyesület 32,647 frt és 76 kr. segélyt küldött ágostai testvéreinknek s e fölött egyesek által is közel 2000 frt kegyadományt juttatott hazánkba. T.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Király Ó Felsőge a szegedi árvizkárosult ref. egyház javára saját pénztárából 1000 frtot ajándékozott.

Vidéki jó barátaink egyikét, Csernák István gyulai lelkészt, a máramaros-ugocsi egyházmegye gyámpénztárnokát súlyos családi bánat érte. Ifju nejét, *Derczeni Emmát* s egy kedves kis fiát egy-zerre tette sirba a mult hó 24-én. A ki tudja — pedig ki ne tudná? — mily drága kincs egy kis falucskában élő szegény protestáns papra nézve egy jó feleség s a csendes házi élet: nem fogja feltűnőnek találni, ha boldogsága romjain kesergő barátunk mély fájdalomában osztakozni s részvétünknek a tőle távol élő tisztársak és jó barátok nevében is kifejezést adni kegyeletes kötelességnek tartjuk.

Botránys eset. Az alsó-kubinyi kir. közjegyző, hagyatéki díjmentes anyakönyvi kivonatok végett irt Irsára az ottani „tisztelendő plébániai hivatalnak.“ Hivatalos levele innen a következő tót nyelvű utóirattal érkezett vissza: „Én pánszláv vagyok; én nem értem azt a barbármagyar nyelvet, én lutheránus pap vagyok; írja meg kend az én nyelvemen, hogy azon Lavicska igazi evangélikus lutheránus volt-e, vagy pápista, azután majd meg fogom őt keresni. — Irsán 1879. „Evangélikus pap.“ A kir. közjegyző e botránys válasz miatt nem az irsai kath. plébánus, de az irsai ágost. hitv. lelkész ellen fordult s a kassai közjegyzői kamara közvetítésével a kultuszminisztériumtól érdemleges elgöttelt követelt. A kultuszminiszter, a dolog rendje szerint a superintendenst hívta fel az irsai ágost. hitv. lelkész ellen a vizsgálat megtételére. Az irsai ágost. hitv. lelkész teljes önérettel és bátorsággal a sérelmes választ az irsai róm. kath. plébánusnak tulajdonítja, azt mondva, hogy bárkinek is mutatta fel az írást, abban mindenki, a ki csak látta valaha a plébánus írását, annak szándékosan ferdített írására ismer Mínthogy az ev. lelkész a plébánusnak ily tette által hazafias becsületében van megsértve, mert hivatalával visszaéltek, nevében hamis okmányt gyártottak, az állami magyar nyelv pedig barbárnak neveztetett, az ev. lelkész polgári törvénykezés útján fog keresni megtorlást. — Az „Egyetérés“ után.

Sajtóhiba. E lap 5. számában a III. cikk szövegének 4-ik sorában ezen szavak „*tehát felénél több az összes óraszámnak,*“ javítónoki elnézésből állanak ezek helyett: „*tehát felénél eggyel kevesebb az összes óraszámnak.*“

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Jóó István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**